

se'> li baus tout-d'un-cop», *Calendau* (v, 7.2, on veiem com *enfornar* 'ficar al forn' també entra en el joc); o bé del clot d'un recipient: «lou drole quele-cant / mando sa man dins la *caforno*:⁹ / e sa man, pleno que s'entorno: / quatre n'en tiro de la *borno*»⁵ (trad. «dans la cavité du creux du nid», *Mireio* II, 33.4).

No creguéssim en res de peculiar a Mistral, car ho tenim comprovat en els millors vocabularis dels parlars sub-alpins: *cafoûrna* «trou» i *cajournà* «caché 10 dans un trou» (Martin, *Le Patois de Lallé en B.-Champsaur*), Barcelonnette *chafuérna* f. «bouge, recoin obscur» (Arnaud-Morin) i *caffourna* ja en el dicc. prov. d'Honorat. I el verb derivat *encajournà*, amb el mateix matís que en català: «dins la negrou, dins 15 l'aire grèu, / au rai d'uno lanterno sournò, / elo, esglariado, s'encajournò», *Nerto* (I, v. 538); «aqueilo Nesco s'encajournò / dins uno coumbo arèbro e *sournò*», *Calendau* VII, 34.1.

Rebem, doncs, la impressió que havent tingut el 20 mot més forta vitalitat en provençal, el cat. *cofurna* potser fóu un provençalisme, entrat ja força temps enrere, amb un marge prou gran per haver adquirit ja en el S. XIX una forta i robusta aura catalana. I, en efecte, no rebutjo la probabilitat que hi hagi bon tros de 25 de cert en això. Però pel conjunt dels fets romànics arribem més clarament a la conclusió, que com en el delta d'un gran riu, diversos corrents etimològics han sumat encreuaments d'un nombre bastant gran de mots, en uns llocs uns, en d'altres en part diferents i 30 en part els mateixos; aglutinant-se tots ells al volt de dos eixos principals: els derivats de *CAVUS* i els de *FURNUS* amb llurs respectius afins. D'altres encara, però, hi contribuirien poc o molt, ací i allà. Completament el quadro afegint-n'hi encara alguns més. Un prov. 35 *furnà* «fouiller» (*furgar* × *encofurnar-se*): «dins lou palais dóu Papo / --- avié *furnà* la librarié», *Nerto* (VII, 39); «dins li cros vuege vai cercant: / *furno*, abramà, lis Aliscamp» (trad. «il fouille, impétueux»), id. (v, 489); «un cros ounte l'oundo s'encofo / --- / 40 «Martin boufo» / ---», *Calendau* (III, 48.4): ací sembla entrar en joc la família d'*ACLOFAR*, i potser també en el port. d'Açores *cafúa*, *cafuga*, 'gruta, amagatall' (d'on 'cabana de pastor amb sostre de palla' segons Krüger, *VKR* VIII, 380; *Hochpyr*. A, I, 68), prov. 45 *cafaroto* «antres»: «que de sí baus e *cafaroto*», *Calendau* (XI, 81.4).

1 I no documentat, que jo sàpiga, en cap mena de llatí; ni tan sols, sembla, en glosses ni en baix llatí (*Du C.* només porta *furniculus*, *fornacula*, *fornellus*, 50 etc., i aquests en el sentit de 'gresol per fondre metalls' i anàlegs). — 2 Tal com *gual* < *guau* *VADUM*, *malalt* < *malaut*, *Corral* < *KUNRAD*, *raïl* (*ARREL*) < *raiu*, *delme* < *deume*, *DECIMUM*, etc. Si fos derivat de *FURNUS* amb sufix *-ALE*, no s'explicaria el 55 constant gènere femení, car tots els derivats formats així (*bassal*, *brancal*, *caminal*, *didal*, *finestral*, *mercadal*, *sorral*, *portal*, *casal*, etc.), són masculins sense excepció; veg. Fabra, *Gram.* 1912, § 170). També el significat absolutament coincident amb el de *FOR-* 60

NAX i els seus descendents romànics (i diferent del dels derivats de *FURNUS*) ho prova. Només casualment coincideix una mica amb això el llgd. *furnyal* 'indret davant el forn on posen la bugada', que com mostra la *y* (Meyer, *VKR* VI, 59, 87) i el significat divergent, ve de *journal*, amb la coneguda *a* epentètica occitana entre *i* i *l*, *FORNÏLE*. — 3 *Furnaçi* a Tànger «chauffure de bain maure», *fârnaçi* «ouvrier qui le chauffe» a Fes i Marràqueix, i el bereberisme *tafarranç* 'patró de forn' a Rabat (Brunot, *Textes Ar. de Rabat* II, 598, i Colin, *Hesperis* VI, 73). — 4 Repetit en *Coma-lo-furno*, veïnat de bordes al capdamunt de la vall de Castanesa, allí amb la metafoia -ó-u > -ú-o de tipus pre-català i alt-aragonès; *E. T. C.* I, 136 (*Como*- aquí err. tip.). — 5 Potser no gaire estès car només el trobem en Lu-grís (p. 163) i en Carré, no Sarmiento (*Cat. V. Gall.*) ni Vall., ni el Supl. d'Eladio Rdz. Fz. — 6 En efecte, EValor (c. 1950) fa constar que en lloc de *cofurna* el que usen en el seu parlar valencià (Castalla) és *furgatxo*, d'aire mossàrab, que no deu ser estrany al mossàrab cast. i andal. *hornachos*, *Hornachuelos*, etc. (*fornacho* en Juan Ruiz, **FORNACEOS*), però no té amb el nostre mot més afinitat que la ja remota que hi té **FORNACEOS*; i encara influit pel grup de *furgar*, *enforicar-se*, etc. — 7 També aquest deu ser poc estès per Galfcia: manca Sarmiento, *D'AcadGall.*, Vall., supl. d'Eladio i Lu-grís. Només Carré, i GdDiego («socavón del mar»), *Gr. Hca. Gall.*, 74. — 8 No ho és, però, que en *ca-* hi hagi un compost del nom del gat (Sainéan, *BbZRPb.* I, 50), ni que *-urna* sigui degut a un encreuament amb el ll. *URNA* (*AlcM*), car aquest tenia ü (com es veu pels descendents romànics) i el seu significat és massa diferent. Ni tampoc sortir amb el fantasmagòric «préfixe dépréciatif» *ca-*, del qual s'ha abusat tant en etim. dialectal francesa. — 9 Amb una *o* oberta, variant (potser ocasional i de llicència poètica) deguda a la influència del parasinònim *bornò*.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:
fornada, *fornall*, *fornalla*, *furnall*, *Fornalutx*, *Fornaris*, *fornàs*, *fornassar*, *fornatge*, *fornejat*, *fornell*, *fornet*, *fornera*, *forneret*, *forneria*, *fornet*, *fornil*, *forniller*, *fornillar*, *fórnol*, *enfornar*, *enfornaire*, *enforrada*, *enforador*, *enforadora*, *enforament*, *desenfornar*, *desforador*, *desenforrada*, *desenforament*, *fornicar*, *fornicació*, *fornicador*, *fornicadriu*, *fornicaire*, *fornicament*, *fornicari*, *fornície*, *forniquejador*, *fornícula*, *fornal*, *fornaguera*, *forna* (*Coma-lo-forno*), *Forna*, *Forns*, *Los Fornons*, *Fórnols*, *cofurna*, *encofurnar*, *encalafornat*.

Fornaca (espècie de vi de Pollença), ¿potser forma alterada de l'it. *vernaccia* (cat. *GARNATXA*), que havent passat a través de França, hagués canviat *-ache* en *-aca* per ultracorreció del gallicisme i influència semàntica i fonètica de *foraca* (veg. *foranca*, *FORA*)? Cf. el mossarabisme *furma* «quantitat de raisins disponibles pour être pressés» en Abulwalid (Dozy, *Suppl.*